

TORONTÁLI KÖZLÖNY.

— **Kiadóhivatal:** —
Kiadói-Nyomda, Telefon sz. 15.
 — **Nagykikindán.** —

Egyesült „Kikindai Közlöny“ és „Felső Torontál“

— **POLITIKAI LAP.** —
 Megjelenik: **vasárnap és csütörtökön.**

Előfizetési díj:

Póstán küldve, vagy házhoz hordva: Egész évre 14 kor
 Félévre 7 kor. Negyedévre 3 kor. 50 fillér.

Egy szám 12 fillér.

Vásároljunk csak hazai iparterméket! Azt a kereskedőt, aki Magyarországon előállítható árukat külföldről szerez be, — ne támogassuk! Azon kereskedő hirdetésait, ki üzletét hazai árukkal szerelte fel, a legolcsóbb áron közöljük.

Gépek a mezőgazdaságban.

Mezőgazdaságunknak át kell térnie a géprendszerre. Ez az egyedüli mód, a melyen szűkebb korlátok közé szoríthatjuk a mindinkább növekedő kivandorlást, a mely megmenti a gazdát a tönkrejutástól.

Hazánk éghajlati viszonyainál fogva, nagyon kedvezően lehet olyan gazdasági gépeket is alkalmazni, melyeknek a szomszéd nyugati országokban nem igen vehetik hasznát. Sokkal könnyebb nálunk a mezőgazdasági munkákat tulnyomó részét géppel végezni, mint például Ausztriában vagy Németországban. Mi lehet tehát az oka, hogy nálunk mégis kevesebbet dolgoznak géppel, mint az említett országokban?

A magyar gazda nagyon konzervatív, idegenkedik minden újítástól, s míg csak bírja, a megszokott kerésvágásban halad, míg valami ki nem zökkenti sima utjából.

Egyrészt kényelemből, másrészt, hogy kisebb tőkével gazdálkodhassék, azon van, hogy minél kevesebb eszközzel, minél kevesebb géppel dolgozzék. A munkáskéz eddig olesó volt, tizenkettedik, tizenharmadik keresztért szívesen arattak, s harmadért, negyedért örömet vállalták a

tengerit.

Ma azonban, a mikor a munkás nagyobb bért követel és ebben lépést tart a kontinens többi intelligens munkásával, a munkaadó gazda nem bírja teljesíteni a munkások követelését.

Sokszor mindkettőnek igaza van, a gazdának és munkásnak egyaránt, de ma senki sem segíthet a bajon.

Hazánkban vannak vidékek, hol már hat hét évvel ezelőtt aratóknak, páronkint, munkanaponkint öt koronát és teljes ellátást fizettek, holott ez időben az ország legtöbb részében csak három korona volt a napszám.

Ezeket a vidékeket, a hol drága a munkaerő, már tizenöt-husz évvel ezelőtt marokrakó aratógépekkel arattak. A gazdameg mikor olesóbb munkásokat kaphatott volna, sokat fizetett, mert nem tudta aratóit három-négy hénél tovább foglalkoztatni, eséllyel együtt s kénytelen volt nekik nagyobb bért fizetni, hogy annyit kerehessenek három hét alatt mint másutt öt hét alatt.

Olesóbban, gyorsabban dolgozott, a mi a termés betakarításánál a fő, gabonája nem volt kitéve az időjárás szeszélyeinek s mi volt mozgató rugója e gyors munkának? A gép.

Egy kéveköto aratógép annyit végez, mint tizenöt pár munkás. A gép váltott igával két férfimunkást és hat lovat igényel.

A tizenöt pár markos hét koronával számítva 105 koronába kerül, hat ló és a gépnek használata 52 korona, a két kocsinak fizethetünk tizenkét koronát, a többi munkát, melyet géppel végezni nem tudunk, mint keresztbe rakást, behordást, a cséplőgép-nél való kiszolgálást, összesen

negyvenegy koronával bírjuk jobban megfizetni, úgy, hogy e kézi munkát igénylő munkáknál, munkásonként egy korona hetvennyolcz fillérrel többet fizethetünk. Természetesen minél többet kell fizetni a tizenöt pár munkásnak, annál kedvezőbb az arány.

Németországban a kapások közül leginkább a czukorrépat és krumplit kultiválják, tengerit csak elenyészően keveset.

Valamennyi kapás-növény közt egyedüli a tengeri, hol minden munkát a legtökéletesebben géppel lehet végezni. Vannak különböző répakapálók, burgonyát, kultiváló gépek, de olyanok, melyek a répat egyelik, a mi pedig sok munkát követel, egyáltalán nincsenek, répaszedő, tejelő, krumplit kihányó gépek ha vannak is, nagyon kezdetlegesek, rosszul dolgoznak és kevés munkát takarítanak meg, úgy, hogy ezeket alig lehet számításba venni.

A legtöbb magyar gazda nem kénytelen répat, krumplit termelni, mert hazánk klímájánál fogva legjobban terem a tengeri.

A tengerit pedig kapálhatjuk, tengeri kévekötovel kaszálhatjuk köthetjük és így behordva fosztógéppel góréba rakhatjuk, gőzmozsolóval csépelhetjük, egy munkás e gépek használásával annyit bír végezni, mint tizenöt munkás a gép nélkül.

Ha a gazda megküzdve a tőke beszerzésével járó gondokkal, egy gépet beszerzi, harmad vagy féli rész helyet szívesen dolgozik a munkás ötödért vagy hatodért, és a gazda is jól jár.

A korral kell haladnunk, kell hogy megtaláljuk az áldásos békés középutat, mely gazdát s munkást előbbre viszi, hiába prédikál a népnek a lelketlen izgatató,

Üzlet átvétel.

Midőn erről a n. é. közönséget értesitem, kérem a czéggel szemben tanúsított eddigi bizalmát velem szemben is fentartani.

Van szerencsém a n. é. közönséget tisztelettel értesíteni, hogy a fivérem, **Pentz Miklós** tulajdonát képezett **rövid- férfi- és női-divatárüzletet** átvettem és hasonmóságban tovább folytatom.

Tisztelettel

Pentz Péter.

ma a gazda nem tud nagyobb bért fizetni, a teljes géprendszerre egyszerre áttérni hirtelen mindkét félre káros hatással lehetne.

A munkaadó csak lassan tudja megszerezni e sokféle drága gépet, de viszont a munkásra káros is volna, ha mindenki egyszerre csak gépet használna; így sok munkanélküli ember maradna.

A nép színlelt barátai, az izgatók, nem is sejtik, mily pokolgéppel játszanak, ha rohamosan siettetik a különféle amerikai harvester, s esetleg az ugynevezett óriás gőzaratócséplőgépek behozatalát.

Áttérve fokozatosan a gép rendszerre, a gépek önmaguktól emelkedni fognak; a felesleges munkaerőt iparral kell foglalkoztatni és így az ország meggazdagodva, munkaadó és munkás közt oly békés megélhetést biztosítani, mint a minőt Amerikában látunk.

Sch. J.

Népoktatás és nemzetiség.

(—) Legelésépeitebb, legköznapiabb tárgy, mégis a legnehezebb és a legfontosabb. Nemcsak az egyének boldogulása, fejlődése függ a népoktatástól, hanem a népek és a nemzet jövője is.

Az előrehaladt korszakban a népoktatást eminenter állami feladatnak, köteleységnek ismeri, hozzá nálunk a nemzetiségi kérdés másképp meg sem oldható, mégis jóformán tehetetlenek vagyunk megvalósítására.

Nem szeretnők, ha félreértenek bennünket. A nemzetiségi kérdés megoldása alatt nem a nemzetiségek megmagyarosodását, magyarrá vedlését értjük. Hanem mást. Egyes szókkal meg sem magyarázhatót. Értelmét azonban mindenki tudja.

A hazával szemben nemcsak vér és pénzadóval tartozunk, — az előbbi gyakran, az utóbbi az idegen polgár is mindig terója, — hanem vér és pénzadózattól független hűségnek többféle neme és mértéke van. Nemcsak az vét ellene, ki idegenhez — ha mindjárt véreihez — húzódik, hanem az is, ki idegennek érzi vagy csak állítja is magát az országot, az államot, a hazát alkotó nemzettesttől. Az ország, az állam fogalma ismeretes. A hazát meghatározni senki sem tudja. De látja, ismeri mindenki a történelemből és az egész világon meglevő állapotokból, hogy a nyelv egyik elválaszthatlan lényeges része a hazának. A németek hazáját csupán orosz nyelvvél elképzelni nem lehet, sem a francia hazát olasz nyelvvél.

Csak nálunk lehetséges, hogy a német, horvát, szerb, tót román stb. mind a magyar haza hű tagjának vallja magát és mikor arról van szó, hogy a magyar haza elválaszthatlan kiegészítő részlet képező magyar nyelvet elsajátítsa, akkor kezzelalább tiltakozik ellene. Miért? Hisz nyelvtudás miatt nemzetiségéből még senkisémmetkőződött ki,

A művelt elem a nép tanítója, vezetője. A műveltség egyik fokmérője és előmozdítója a nyelvtudás. Nemzetiségeink művelt osztálya igyekszik is idegen nyelveket elsajátítani. S ez idegen nyelv, akárhánynál nem a magyar nyelv az. Biz ez különös. De még furosbabb, hogy a német nyelv iskola tanítása és katonai használata ellen a horvát, szerb, tót, román sohasem tiltakozik, míg a magyar nyelv tanítása ellen küzd. Jelenlhet e ez igaz, szívbéli hűséget a magyar haza iránt? Ki hisz ily hűségben, hazafiságban?

Szívekbe az emberek nem látnak. Érzelmet, egyéni értéket külső megnyilvánulásokkal bizonyítunk. Igaz ugyan, hogy a külső megnyilatkozás is lehet hazug, épp úgy, mint az ajk, ha ez a megnyilatkozás kierőszakolt, de mi az önkéntelen megnyilvánulásból ítélünk.

Ha a hűség, a magyar haza iránt tartozó hűség és szeretet nem is kívánna azt, hogy a nemzetiségek a magyar nyelv elsajátításával tüntessenek Magyarországhoz való ragaszkodásukkal és tartozandóságukkal, úgy a célszerűség és az élet követeli ezt meg. E követelés alól kibujni nem lehet Rossz szolgálót tesz az fajának, nemzetiségének, ki erről népet föl nem világosítja, sőt ki népet ez ellen tüzei. A népet elítélni nem lehet, de annál erősebben hívja ki maga ellen a bírálatot a művelt elem. Nem gondolják, nem érzik, nem tudják a nép vezetői, hogy viselkedésükkel, törekvéseikkel cselekedeteikkel nemcsak az állam s a haza ellen vétének, hanem vétének még a saját véreik ellen is?

Rég eldöntött igazság és tény, hogy a tudomány független a vallástól, viszont a vallásnak döntő szerep jutt az ember és a nemzet erkölcsi életében. A tulnyomóan egynyelvű és egyvallásu nemzetek már megoldották e kérdést az ingyenes állami népoktatással. Nálunk ez még a jövő feladata, kötelessége. A mostani kormány e kérdés végleges megoldását nem szorgalmazhatta. Eltekintve a pénzügyi helyzettől, oktalanság volna és lehetetlen volt szaporítani küzdelmeinek anyagát. Amit e kérdésben tehetett és tenni kötelessége volt, azt törvényjavaslatba foglalta és ebből törvény lesz.

Kötelessége volt a tanítók helyzetének javítása, a megélhetés biztosításával. Kötelessége volt a magyar nemzeti állam fenmaradásán munkálkodni. Kötelessége volt a felekezeti és községi iskolákkal szemben az igénybe veendő segély nélkül is a tanítás és a tankönyvek fölött a felügyeletet az államhatalomnak megtartani. Kötelessége volt az államnyelv megtanulását könnyebbé, lehetővé tenni.

Aki e kötelességeket nem ismeri el, aki ezek ellen küzd, az nem igaz hazafi.

Ennél kevesebbet magyar kormány nem adhatott, többet — ez idő szerint senki nem kívánhat. De ez meg lesz s a jövő nemzedék e törvény áldását érezni fogja.

Nemzeti kormány.

A darabont haladó uralmat felváltó új kormányt a polgárság közérzete megszületésének első pillanatában, tevékenységének megkezdése előtt nemzeti kormánynak nevezte el, ezzel jelezve egyrészt, hogy az előző kormányzatot törvénytelennek, a nemzet jogaival, — érzelmeivel szembehelyezkedőnek találta, másrészt kifejezte, hogy az új kormánytól, kormányzástól a magyar nemzeti szempontok érvényesítését kívánja.

Tíz hónapi kormányzás volt szükséges ahhoz, míg a kormány abba a helyzetbe juthatott, hogy nevének megfelelőleg megkezdhetette azon törvények alkotását, amelyek hivatva vannak nemzetünk megerősítését, jogaink érvényesítését eszközölni és a különböző nemzetiségi törekvéseket letörni.

Politikai multjához, törekvéséhez hívni, a volt nemzeti-párt egykori vezére: gróf Apponyi Albert kultuszminister tette le a képviselőház asztalára az első törvényjavaslatot, amely nemzetünk megerősödését — s nemzetiségi ellenségeink letörését illetőleg rendkívül nagy hatással fog lenni.

A tanítók fizetéséről szóló törvényjavaslatot éppen ezen szempontból tartjuk igen fontosnak és hogy nem helytelenül, igazolja azon körülmény, hogy belső ellenségeink: nemzetiségeink ezen törvényjavaslat elleni küzdelemre szoros szövetségre léptek, daczára, hogy a románok, szerbek és tótok álláspontja lényegesen eltér egymástól.

És mit nehézményeznek a nemzeti képviselők? Azt, hogy a törvényjavaslat szerint a román, szerb és tót nemzetiségi tanító is hivatalos esküjét az állam nyelvén, azaz magyarul köteles letenni, hogy kötelesek az állam nyelvét is megtanulni és azt az iskolában tanítani. Igazán nagy sérelem az azokra, akik a magyar hazában laknak, jövedelmüket, vagyonukat itt keresik magyar földön és magyar földből élnek.

Az első lépés megtörtént, hogy ily abszurd törekvések állami életünkben kiirtassanak és reméljük, hogy az új irányzat nem áll meg az első lépésnél, hanem biztosan halad kitűzött célja: a magyar nemzeti állam kiépítése felé.

Azonban még sok a tennivaló és a kultuszministert a belügyminiszternek is támogatni kell, mert míg a közigazgatásban teljes vonalon nem érvényesül a magyar nemzeti álláspont, addig a kormány csak félmunkát végez. Elő kell venni a nemzetiségekről szóló törvényt és ki kell annak méregfogait venni, hogy a magyar nemzeti álláspont az egész vonalon, még a legutolsó oláh faluban is érvényesüljön és a magyar e hazában mindenütt otthonosan érezhesse magát.

Ha a mostani kormány ez irányban fog cselekedni, akkor nemcsak mi, de a történelem is nemzeti kormánynak fogja nevezni.

HIREK.

— Tanfelügyelői látogatás. A vármegye kirlái tanfelügyelője napok óta

városunkban időzik és beható vizsgálat alá veszi az iskolákat, különösen a gör. kel. iskolát, a hol a magyar nyelv mikénti tanítását teszi beható megfigyelése tárgyává.

— **József napja.** József napja hagyományos szokás szerint valóságos ünnepet képez, a minek magyarázata, hogy a József név nagyon népszerű az egész országban. A nagyikikindai Józsefek vendégszerető házaikat a jóbarátok és ismerősök sorra felkeresték és üdvözölték őket. — Az ünnepeltek Hortobágyi Jézsef dr. tsvzéki bíró, Dr. Schwarcz József ügyvéd, Müller József v. tanácsnok, akik mind szívesen fogadták az ünneplőket.

— **Szerenád.** A polgári dalárda József napja alkalmából közszeretettel álló elnökét dr. Schwarcz József ügyvédet szerenáddal tisztelte meg és egyben értékes ajándékot nyújtott át az elnöknek annak jeléül, hogy a dalárda ügyeit oly igaz szívvvel és lelkesedéssel karolja fel. Dr. Schwarcz a nem várt ovátiót meghatóan köszönte meg.

— **Verekedés.** Vasárnap este a Kasch szálloda kávéházi helyiségében a fizetőpinczér hibájából valóságos háboru keletkezett az ott mulató vendégek egyike és a becsődített Lohndienerek között. A fizető többet számított, mint a mennyit kellett volna, mire a vendégek egyike megjegyzést tett. Erre a hatalmaskodó pinczér vagy négy Lohndienert hívott be és vendégekre uszította, kik azután vad dühvel támadták őket és egynek az ujját és karját harapták. Miután azonban a többi vendég is közbelépett, hát a duhaj Lohndienereket kiszorították, mire azok dühökben a szálloda berendezését törték össze. — **Furcsa állapot.** Jó lesz óvakodni ezentúl, nehogy valaki a sokat számító fizetőnek egy szót is szóljon, mert baj lehet belőle.

— **A temesvári kereskedelmi és iparkamarától.** A szaloniki—i es. és kir. főkonzul közli a kamarával, hogy f. évi június hó 14-én a szaloniki—i 3. számú török hadtest pályázati bizottsága az ezen hadtest számára szükséges pásztor-, bőr- és jutaárúk és né mely egyéb katonai ruházati és felszerelési cikkek szállítására árlejtést fog tartani. A szállítandó cikkek jegyzéke kamaránknál, mintáik pedig a fentnevezett bizottságnál megtekinthetők.

— **Kirabolták a vasuton.** Kollárovi János helybeli birtokos hétfőn Budapestről jött hazafelé Nagyikikindára. Miután már második éjjel nem aludt, hát kényelmesen elhelyezkedett az ülésen és miután az útítségét nem találta gyanusnak, nyugodtan el is aludt. Jó ideig aludt s mikor felébredt, nem volt meg sem az órája, aranylánca, sem pedig a 160 Koronás télikabátja.

— **Műkedvelői előadás.** Törökbecséről írják: Vasárnap este tartotta meg Törökbecsén a törökbecsei szerb nőegylet a szokásos műkedvelői előadását. Az est sikere teljes volt s megjelent az estélyen a magyar intelligencia is. A színre került darab szereplőinek a közönség osztatlan elismeréssel adózott. Az előadás után reggelig tartó

táncz következett. Egészséges irány látszott a rendezésnél, minden irányban figyelem, tapintat volt tapasztalható s nem történt semmi olyasmi, ami a szerb és magyar közönség közt a békes, kedélyes hangulatot megzavarta vagy érintette volna.

— **A vasárnap megünneplése** A magyar római katolikus papság körében mozgalom indult meg a vasárnap általánosan kötelező megtartása érdekében. Amíg Angliában, Amerikában a vendéglősök és különböző szeszarusítók vasárnap nem is akarnak kereskedni, nálunk főképpen a vasárnapra építik vállalkozásukat. Ennek az állapotnak a megváltoztatására törekcsenek a katolikus klérus tagjai, amidőn a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény megváltoztatását kérik olyformán, hogy a fizetés ne vasárnap történjék, a heti pihenő szombat estétől hétfő reggelig tartson minden téren, s ezalatt pálinkamérések, korcsmák ne árusíthassák a portékájukat. A papság szervezkedése arra irányul, hogy a kérdést az országgyűlés elé juttassa, amíg azonban erre sor kerülhet, a törvényhatóságok kebelén belül fog küzdeni országos czéljának eléréseért.

— **A magyar nyelv és a konzuli kar.** A Politikai Értesítő jelenti: Winter főkonzulnak, a konzuli akadémia igazgatójának előterjesztésére Aehrenthal külügyminiszter elrendelte, hogy a konzuli akadémia nem magyar növendékei szabadságidejük egy részét, körülbelül hat hetet minden esztendőben Magyar országon kötelesek tölteni a magyar nyelv elsajátítása végett és e tartózkodás költségét az akadémia, illetve a külügyminisztérium viseli. Meglesz állapítva, ki hová megy és e czélra azok a tőzsgyökeres magyar városok lesznek kiszemelve, ahol csak magyarul beszélnek. Ez minden esetre nagyon elő fogja segíteni a magyar nyelvnek tanítását a konzuli akadémián és a magyar nyelven előadott tárgyak megértését. Ilyformán ellesz érthető az, hogy a konzuli akadémia osztrák növendékei is meg fogják tanulni a magyar nyelvet az alatt az idő alatt, amíg az akadémián vannak és így néhány év múlva nem lesz olyan konzul, aki teljesen ne bírná a magyar nyelvet. Már eddig is tanultak magyarul, azonban csak értették, de nem beszéltek nyelvünket.

— **Circusz Viktor.** Ez a jó nevű és közönségünk előtt már ismeretes circusztársulat az idén busvét másodnapján kezdi meg előadásait a Nemzeti szálloda udvarában. A circusz gazdag programmal kezdi meg működését és tekintve, hogy a legjobb erőket szerződtette társulatához, a közönség nagy élvezettel nézheti majd az előadásokat. Itt megemlítjük, hogy az igazgatóság nagy versenybirkózást fog rendezni, melyre a legjobb híru athlétákat hivta meg.

— **Egyetemi tanfolyam jegyesek részére.** Csikágóából jelentik, hogy az ottani egyetem egyik tanára, Handerson, azt indítványozta, hogy nyissanak tanfolyamot jegyesek részére. A tanár ugyanis szükségesnek tartja, hogy a

jegyesek racionális módon szeressék egymást és erre nézve akarja őket kioktatni. Így többi közt a flirtet, a virágadományokat és egyáltalán az ajándékozást, valamint a szentimentalizmust barbár dolognak mondja, amiről fel kell világosítani a jegyeseket. A tudós tanár tudományáról nincs elég tájékozottságunk, de abban bizonyosak vagyunk, hogy tul van már a hatvanadik esztendőn. Ugyanis ez a kor az, amikor az emberek már csak — racionálisan tudnak szeretni.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos

KEMÉNY JÁNOS.

Nagyságos asszony,
tudja-e, hogy a maláta-kávé vásárlásánál miért kell Önnek a »Kathreiner« nevet hangsúlyozni?

Mert különben annak az eshetőségnek teszi ki magát, hogy kétes értékű utáztatot kap, mely a »Kathreiner«-t kiténtető, mindenelőnyt nélkülöz.

Csakis a
Kathreiner-féle Kneipp-maláta kávé
bírja, különleges előállítási módszere révén, a gyarmatkávé ízét és zamátját.

Méltóztassék azért, Nagyságos asszony, jól emlékeztetnie vélni, hogy a valódi »Kathreiner« csakis zárt eredeti csomagokban kapható »Kathreiner-féle Kneipp-maláta kávé«, fejrattal és Kneipp páter árcékével, mint védjeggyel.

Hirdetések.

Kivándorlás szükségtelen!

Amerika itt van!

Alapítson mindenki házi ipart!
Kérjen felvilágosítást mindenki!

az „Első magyar
kötőgépgyár“-tól

Budapest—Kispest.

Legkönnyebb pénzkereset! Élethossziglani megélhetési mód!

